

2- Ruimtelijke analyse Ederveen/ De Klomp

Ontstaansgeschiedenis

Ederveen is een karakteristiek voorbeeld van een veenontginningsdorp in de Gelderse Vallei. Vanaf een pleistocene dekzandrug werd vanaf de 17de eeuw het omliggende veen ontgonnen en het land opstrekend verkaveld. Kaden en dijken zoals de Lunterense kade en de Slapersdijk werden opgeworpen om wateroverlast uit de richting van de Veluwe tegen te houden. De eerste ontginningen werden geleid vanuit buitenplaatsen zoals de Bruinhorst, De Fliert en Kernhem.

Pas in de 19de eeuw, na de overstroming van de Rijn in 1855, kreeg Ederveen zijn huidige vorm. Langs de licht slingerende weg die een pleistocene dekzandrug volgt, verscheen bebouwing. Rond 1900 kende de Hoofdweg, dan Dwarsweg geheten, hier en daar wat bebouwing, waaronder een school. Een ander deel van de plaggenhutten? lag achteruit, aan één van de vele zijlanen. De grootste groei vond vooral na 1900 plaats. In 1899 werd er een kerkgebouw opgericht en in 1900 vestigden zich twee meelfabrieken in Ederveen. Daarnaast vormde de eierenproductie een steeds belangrijkere bron van inkomsten.

Pas aan het einde van de jaren vijftig van de 20ste eeuw kreeg Ederveen haar eerste uitbreiding in Ederveen-Oost dat in de afgelopen veertig jaar geleidelijk aan is volgebouwd met woningen. Nog steeds is de Hoofdweg de belangrijkste levensader met de voor wegdorpen karakteristieke afwisseling van functies: woningen staan naast kerken, scholen, bedrijven en winkels. Ter hoogte van de splitsing met de Schras is een plein aangelegd met een dorps huis en winkelvoorzieningen eromheen.

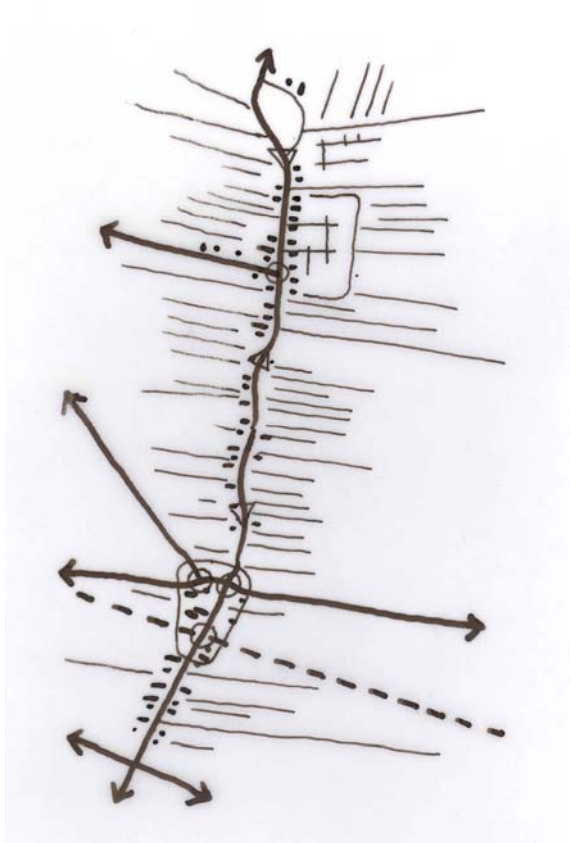
De Klomp is evenals Ederveen ontstaan als een veenontginning, die evenwel meer betekenis kreeg door de diligencepost op het kruispunt van de oude weg van Lunteren naar Veenendaal en de rijksstraatweg van Arnhem naar Amersfoort, de huidige N224, die in 1828 werd aangelegd. In 1845 werd iets ten zuiden van dit kruispunt de spoorlijn Amsterdam-Duitsland aangelegd. De Klomp kreeg vanwege de nabije ligging van Veenendaal zelfs een station aan deze lijn. In de tweede helft van de 19de eeuw lag het dorp zodoende al op een infrastructureel kruispunt. In 1954 kwam er met het gereedkomen van de A12 ten

zuiden van bovengenoemde spoorlijn een derde infrastrukturelement bij.

De bebouwing van De Klomp is aan de doorgaande weg, de Veenendaalse Weg gelegen. Oorspronkelijk lagen hieraan alleen boerderijen en enkele woningen. Na WO II zijn in het gedeelte ten noorden van de spoorlijn steeds meer bedrijven zich gaan vestigen. De meeste bedrijven hebben een relatie met transport of met landbouw.

Ruimtelijke hoofdstructuur

De Luntersekade en Brinklanderweg zijn indirect verantwoordelijk voor de ruimtelijke structuur in Ederveen. Op deze grens verandert namelijk de noord-zuid gerichtheid van de verkaveling ten noorden van deze wegen, naar een oost-west gerichtheid ten zuiden daarvan. Deze oost-west richting is terug te zien in de blokstructuur van bebouwing, vooral ten oosten van de Hoofdweg. Deze Hoofdweg is de hoofddrager van het gebied en staat loodrecht op de verkavelingsrichtingen. Vooral ten westen van de Hoofdweg is de karakteristieke lintbebouwing terug te vinden. Rond de kruising Hoofdweg-Schras is een concentratie van bebouwing en functies ontstaan, waardoor dit als het centrum van Ederveen gezien kan worden. Bij de overwegend woonbebouwing ten oosten van de Hoofdweg is weinig lintbebouwing terug te vinden. Deze bebouwing is meer planmatig opgezet, waarbij de typische verkavelingsrichting is gevolgd. De toegangswegen naar de gebiedjes lopen net als de verkavelingsrichting loodrecht op de Hoofdweg, terwijl de overige wegen in het gebied dwarsverbindingen zijn, allen evenwijdig aan de Hoofdweg. In Ederveen is nog authentieke bebouwing te vinden die verwijst naar de bestaansvorming van het dorp, zoals bijvoorbeeld het Marktgebouw aan 't Schras, die van oudsher de eiermarkt onderdak verschafte. De bedrijvigheid in Ederveen is geconcentreerd op het industrieterrein Hooikamp, dat ligt aan het meeste noordelijke deel van het meest dicht bebouwde deel ten oosten van de Hoofdweg.

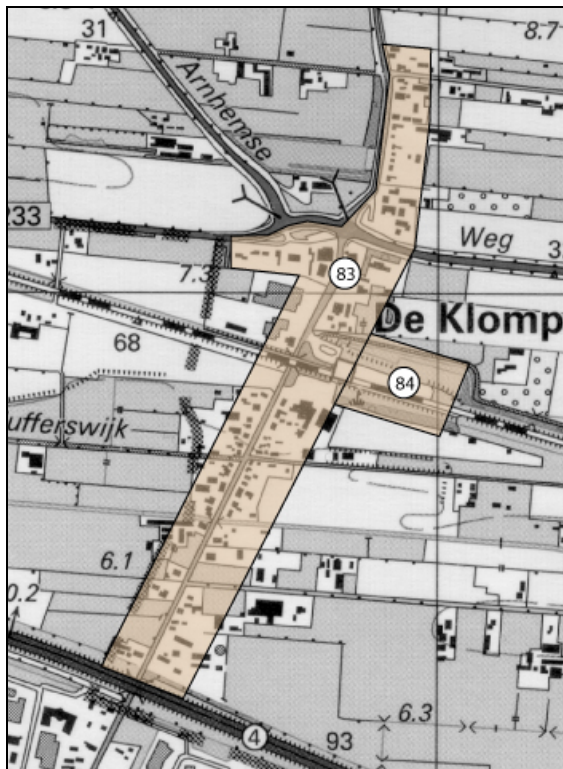
- hoofdstructuur
- - - spoorlijn
- ≡≡≡ verkeersvrijzone
- △ entreegebied
- ⊙ knooppunt
- ⊕ uitbreidingswijze
- ⋯ lintbebouwing.

De Klomp is een samenvoeging van verkeersknooppunten, waarbij het knooppunt met de N224 en de Veenendaalse weg bedrijfsbebouwing heeft aangetrokken. Het treinspoor dat door de Klomp loopt, heeft als enige consequentie dat er een nagenoeg bebouwingsvrije zone is. De bebouwing in de zone spoor-A12 loopt door tot de A12, omdat door de verhoogde ligging de A12 nauwelijks invloed uitoefent op de bebouwing, maar dit autoviaduct kan wel als poort naar Veenendaal gezien worden, wat ten zuiden van de A12 begint.

De verkavelingsrichting die ruimtelijk bepalend is voor Ederveen, is ook terug te vinden in de Klomp. Doordat de hoofdweg door de Klomp, de Veenendaalse weg, niet loodrecht op de verkavelingsrichting staat maar meer noordoost-zuidwest loopt, heeft de Klomp een heel ander karakter. De Klomp heeft overwegend lintbebouwing, waarbij aan de oostkant van de Veenendaalse weg vooral de richting van de weg bepalend voor de bebouwingsrichting is geweest, waarbij de bebouwing loodrecht op de weg staat. Aan de westkant staat de bebouwing wel in de richting van de verkaveling. Ten noorden van de N224 staat de weg waaraan de bebouwing ligt, loodrecht op de verkavelingsrichting waardoor de bebouwing daar beide richtingen volgt.

De ontstaansgeschiedenis en ruimtelijke kenmerken van de bebouwing in de gemeente Ede hebben geleid tot gebiedsindelingen. Voor Ederveen/ De Klomp ziet deze verdeling er als volgt uit:

- 80- Hoofdweg e.o.
- 81- Ederveen Oost
- 82- Bedrijventerrein Hooikamp
- 83- De Klomp
- 84- De Klomp

In het navolgende worden deze deelgebieden afzonderlijk beschreven en voorzien van gebiedscriteria.